

En de kudde werd gekoeioneerd, of de belevenissen van Homo Existimans

De kus des doods

Wat is de uitkomst van onderdrukking? De bom zal op gegeven moment barsten. In het verleden zijn alle regimes die onderdrukking als instrument van hun macht hanteerden door een uitbarsting van de volkswoede omvergeworpen. Macht kan heel lang voor de handhaving van de macht zorgen, maar als mensen zich in de kudde ook al niet meer veilig voelen, wanneer de gehele kudde zich niet meer veilig voelt, dan kan ogenschijnlijk plotseling de kudde op hol slaan en worden de machthebbers onder de voet lopen. Voor het zover is, zijn er vele jaren voorbij gegaan en zijn er meest waarschijnlijk in de kudde nieuwe leiders opgestaan. Sommigen van hen werden gevangen gezet door de machthebbers, anderen werden geëxecuteerd. Maar er waren altijd genoeg opvolgers, revolutionaire opvolgers. Want dat is de opstand van het gewone volk natuurlijk, een revolutie, zeker als de oude machthebbers niet alleen worden afgezet of omgebracht, maar met name wanneer hun ideologie wordt vervangen door een nieuwe ideologie. De duidelijkste voorbeelden hiervan zijn de Franse en de Amerikaanse revoluties die zich baseerden op een liberale filosofie -John Locke, Adam Smith- en de revoluties gebaseerd op de filosofie van Karl Marx en Friedrich Engels - de Russische revolutie, de Chinese revolutie en tot op zekere hoogte de Duitse revolutie van 1918. Naast deze explosieve veranderingen is het voorgekomen dat de macht implodeerde, zoals toen de legers van het Oostenrijks-Hongaarse keizerrijk vrijwel niet meer bleken te bestaan na een aantal veldslagen in Italië. Hongarije scheurde zich los van Oostenrijk en verwierf de door de nationalistten al zo lang begeerde onafhankelijkheid.

In alle gevallen werden de oude machthebbers vervangen door nieuwe machthebbers die ofwel de woede van het volk hadden gekanaliseerd, ofwel de woede hadden gebruikt om voor hen moverende redenen aan de macht te komen. De laatsten kwamen niet per sé voort uit het woedende volk, maar opereerden vanuit een filosofie die toepasbaar was om aan de macht te komen, terwijl de eersten uit de onderdrukte klasse voortkwamen of zich daarmee solidair voelden en op praktische gronden stredden voor gerechtigheid. De groep revolutionaire machthebbers bestond vaak uit een mengeling van personen met deze verschillende achtergronden, die elkaar als regel na de consolidatie van de revolutie te

lijf gingen - Robespierre en Danton, Stalin en Trotski, Mao Zedong en Chiang Kaishek. Gewoonlijk wonnen degenen die het meest meedogenloos waren, hetgeen leidde tot "de Terreur" van Maximilien de Robespierre in Frankrijk en het schrikbewind van Joseph Stalin in de Sovjet Unie -Rusland-, Mao in China en nog een hele reeks dictators tot ver in de twintigste eeuw -zoals Saloth Sar, meer bekend als Pol Pot in Cambodja-. Dit is geschiedenis, maar het moorden gaat nog steeds door. Uit naam van een verheven ideologie, uit naam van de enig ware religie of vanuit koude naakte machtswellust en nooit uit naam van het gezin de Jong, en eventueel hun vrienden en collega's.

En hoe verging het ondertussen de gewone man? De kolonisten in de nieuwe staten van Amerika hoefden geen belasting meer te betalen aan de Engelse koning George III om zo hun eigen onderdrukking te financieren, maar wel aan de nieuwe machthebbers in Washington - waarmee een burgeroorlog werd bekostigd. De Fransen wilden niet

sterven van de honger onder het Ancien Regime, maar waren daar wel toe bereid en in nog groter getale in de oorlogen van Napoleon Bonaparte. De Duitsers waren de oorlog moe en hadden vrede met een niet gewonnen oorlog en zetten hun keizer af, maar marcheerden twintig jaar later toch weer achter de nieuwe machthebber Adolf Hitler aan. De lijst is eindeloos en beperkt zich niet tot de westerse wereld. Behalve de Eerste en de Tweede Wereldoorlog speelden de bloederigste conflicten van de moderne tijd zich af in Azië - zie hoofdstuk 4. De aantallen slachtoffers in de nieuwe en de oude tijd in Latijns Amerika, Afrika en het Midden Oosten -inclusief de Romeinse tijd- liggen in dezelfde orde van grootte. Of misschien zelfs groter wanneer men weet dat het aantal gesneuvelden in de veldslag van Cannae -waar Hannibal in 216 vce de Romeinse legioenen versloeg- op één dag groter was dan het aantal Amerikaanse soldaten dat sneuvelde tijdens de gehele duur van de Vietnamoorlog. Welk een verschrikkingen, wat een pijn, wat een lijden,

wat een bloed en vernietiging²¹⁾. En het gaat door tot op de dag van vandaag, terwijl u, lezer, nu uw kopje koffie of thee drinkt. In het land van herkomst van uw koffie en thee worden mensen, kinderen uitgebuit. Bij u om de hoek wordt nu een vrouw verkracht, vanavond wordt er in uw stad een moord gepleegd. Drie grensovergangen bij u vandaan wordt een minderheid etnisch geruimd. In naam der macht. Uit naam van de menigte waar u deel van uitmaakt.

Het kan niemand persoonlijk worden aangerekend dat die meegaat in een systeem dat uitbuit en doodt. U stemt gewoon op de politicus die het meest sympathiek is en eerlijk overkomt. U spaart bij een bank die uitsluitend groen belegt en uw kleren hebben het keurmerk van de verantwoorde productieketen. U doneert aan lofwaardige ideële instellingen om de natuur te redden en de verschoppelingen op deze aarde te helpen. En zonder enige smalende ondertoon, dit zijn allemaal kenmerken van een bewust en consciëntieus bestaan. En toch is bewust en consciëntieus leven niet genoeg, omdat het systeem meebuigt met de kritiek van de dag -de consument wordt op zijn wenken bediend-, maar daardoor niet wezenlijk verandert. De grote winstpakkers haalt u niet bij uw supermarkt, maar uw supermarkt bij u - de winstpakkers zitten in de raad van bestuur van uw supermarkt, in alle raden van bestuur, want zij zijn de aandeelhouders die slechts oog hebben voor hun winstdeling. Wanneer u bewuste en consciëntieuze keuzes maakt, is dat niet voldoende wanneer desondanks het systeem met het winst oogmerk overeind blijft.

De verleiding van de familie de Jong

Wie niet in een rijk nest is geboren, wie niet heeft gestudeerd om hogerop te komen, zal zijn leven lang voor net te weinig geld te hard moeten werken. Dan word je uitgekleeft door de banken als je iets wilt lenen, voor een auto of misschien wel een huis - tenminste, als ze je kredietwaardig genoeg vinden. Bedenk dan dat je geluk in het leven niet afhangt van geld of bezit, maar van je daden waarmee je kunt leven. Niet je gedachten, maar je daden doen ertoe. Daden waarmee je geluk brengt en de ander niet schaadt - geen pijn voor de mensen in je

²¹⁾ Wanneer voor de berekening van het aantal doden door conflict of oorlog ook wordt gekeken naar het resultaat van archeologisch onderzoek, dan zijn de cijfers nog veel verontrustender. Naar schatting vijftientig procent van de mensen in de prehistorie kwam door geweld om het leven, waarbij niet die slachtoffers zijn gerekend die door een ongeluk het leven lieten -zoals fatale ongelukken bij de bouw van Stonehenge of de piramiden-.

nabijheid, noch die aan de andere kant van de wereld. Het is gemakkelijker gezegd dan gedaan -matig leven en niemand schaden- terwijl je de hele dag de rijkdom om je heen ziet. Je baas in een prachtige en dure auto, je buurman met een betere televisie. Of mensen die op vakantie kunnen gaan, terwijl jij misschien al jaren niet bent geweest. De verleidingen stapelen zich op in de reclames die je in de media ziet. Ze worden je getoond tussen de verhaaltjes door waarmee je wordt zoetgehouden -soaps en films- of de bedreigingen die je in het gareel moeten houden -het nieuws, reality shows en documentaires-. Een mens wordt de hele dag gebombardeerd met voorbeelden van hoe het leven ook kan zijn -rijker, luxer-. Je kunt je aan die verleidingen overgeven of ze afzweren als ware het een besmettelijke ziekte. Beide extern geprikkelde reacties zijn uitingen van een ziekte, want het zijn heftige en ongenueanceerde reacties zoals het lichaam ongenueanceerd en met slechts een doel voor ogen op een besmetting reageert - het vernietigen van de indringer op straffe van nog zieker worden. De vraag is alleen, wat is hier de ziekte? De prikkel of de reactie? Die ziekte heet onwillekeurig handelen, een product van ons onwillekeurig brein. Onwillekeurig handelen is reageren vanuit een standaardreactie op een -ongewenste- situatie, handelen dat een mens wordt ingegeven vanuit een door onze evolutie ingesleten patroon. In essentie niet verschillend van het opsteken van een paraplu wanneer het gaat regenen - of schuilen wanneer je geen paraplu hebt. Adequaate reageren op een fikse regenbui behoeft geen genuanceerde reactie, maar het hoofd bieden aan de verleidingen die ons worden voorgehouden wel. Het gedrag van mensen immers berust op heel wat gecompliceerder processen en een reactie daarop dient navenant gecompliceerder te zijn dan reageren op regen of zonneschijn. Daar zit gelijk het probleem, want mensen houden doorgaans niet van ingewikkeldheden. Of anders gezegd, mensen zijn liever lui dan moe, want het gebruiken van het autonoom logisch deel van ons brein kost veel meer energie en inspanning dan het leven laten verlopen via bekende reactiepatronen. Een reactie op verleidingen en ander menselijk gedrag zou geen reflex moeten zijn, maar het resultaat van een bewust proces. Daar hoeft je niet hoogopgeleid voor te zijn. Iedereen kan het, het kost alleen moeite.

Wie zich laat regeren door de grondpatronen die evolutionair in ons aanwezig zijn, in plaats van eerst een goed over iets na te denken, maakt zich tot slachtoffer. Niet primair door de prikkels van buitenaf of door toedoen van de daden van anderen, maar door toedoen van zichzelf. Een mens die primair reageert, reageert op een manier die dichterbij staat bij een vorige evolutionaire fase, het dier, dan een die bij de homo sapiens hoort, en doet zichzelf tekort. Die mens kan wellicht beter

een homo existimans worden genoemd, een denkend wezen. Existimans betekent behalve denken ook inbeelden of veronderstellen, hetgeen wonderwel past bij de onwillekeurig denkende mens - de mens beeldt zich heel wat in, de mens laat zich regeren door wat hij veronderstelt. Wijsheid moet men verwerven en het komt niet automatisch - bijvoorbeeld met de jaren. Wie wijs wil zijn zal zich in zijn leven autonoom en actief denkend moeten opstellen. En wie wijs is, ziet vanzelf dat zijn situatie helemaal niet zoveel slechter is wanneer hij dit of dat apparaat niet aanschafft, die vakantie wel of niet boekt. Wie wijs is weet heel goed te analyseren of hij wel of niet gelukkig is en weet in het ontkennende geval ook precies wat hij daaraan moet doen. Daarin is hij niet of slechts voor zover hij toelaat beïnvloed door de praatjes van anderen. Die mens handelt in dat geval niet meer uit afgunst -de moeder van alle ziekten-, maar handelt vanuit de behoefte op een betere, slimmere, preciezere manier vorm te geven aan zijn leven. Wie wijs is geworden kent zijn pijn en weet waar die vandaan komt. Wie wijs is zoekt geen gelegenheid een ander de schuld van zijn pijn te geven, maar kiest het moment van de herkenning van zijn pijn als startpunt om verder te leven op een manier die hem geen pijn meer zal berokkenen. Die mens sluit zich niet af van de wereld -als ware hij een kluizenaar-, maar opent zich naar de wereld zonder dat de wereld hem nog ziek kan maken op het onderwerp van zijn verworven wijsheid.

Wie weet hoe zijn pijn is ontstaan en dat gebruikt om uit een vorm van wraak anderen pijn te doen, is ziek. Wie niet door heeft dat hij ziek is, zal anderen besmetten. Wie niet door heeft dat hij ziek is, heeft de kracht van zijn brein nog niet toegepast, noch de tederheid van zijn hart. Wie de tederheid van zijn hart niet voelt, wie is verhard, zal moeite hebben de kracht van zijn brein te gebruiken en is meer geneigd te denken langs de lijnen van onopgeloste pijn, zal afgunstig zijn op de wereld en beïnvloedbaar met suggesties van andere zieken. Wie weet dat hij ziek is, is al bijna genezen. Een mens die voor zichzelf erkent dat hij ziek is of ziek zou kunnen zijn -naar anderen toe erkennen heeft geen enkele zin-, die gaat in zichzelf op zoek. Wat zijn de symptomen, hoe uit de ziekte zich? Zelfverwijten maken heeft dan geen enkele zin, omdat het de ziekte verergert. Berouw tonen, zoals sommige religies de mens voorschrijven, heeft evenmin zin en is eerder een instrument om mensen ziek te houden en daardoor beïnvloedbaar -door de machthebber-, dan dat het een mens nader tot een oplossing van zijn pijn brengt. Vaststellen welke fouten men heeft gemaakt, hoe ze zijn ontstaan en daar lering uit trekken voor de toekomst heeft wel en veel meer zin - het is in feite het meest zinvolle dat een mens in zijn leven kan doen. Het autonoom logisch brein op jezelf richten en de messcherpe conclusies

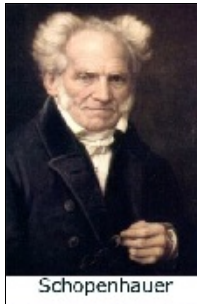
daaruit met tederheid omgeven, heeft tot resultaat dat je je steeds gezonder gaat voelen, zorgt ervoor dat je op een steeds gezondere manier de wereld tegemoet treedt, heeft als resultaat dat je op steeds meer vlakken immuun raakt voor de verleidingen en dus de ziekten van de wereld. Wat zijn de uitingen van gezondheid? Elke religie heeft regels, geboden en verboden waar een mens zich volgens die religie aan dient te houden en alle filosofieën hebben uitgangspunten en sommige zelfs leefregels. Bestudeer ze en kies zelf welke nog zinvol zijn voor jou. Om te bepalen wat niet meer of nog wel zinvol is geeft dit boek als overweging te hanteren dat je gezondheid toch dient voort te komen uit de afwezigheid van angst en pijn, de afwezigheid van je gepijnigd voelen. Waak ervoor dat je wordt verleid of beïnvloed en daardoor wordt opgezaaid met de angst en pijn van een ander.

De revolutie die niet was

Dat een volk zich bevrijd van zijn tirannen, vloeit voort uit de pijn en vernedering die niemand meer kan verdragen. De geschiedenis kent talloze voorbeelden van verdreven of omgebrachte potentaten, zij het in uiteraard veel geringere getale dan de mensen die door hen de dood zijn ingejaagd. En hoewel de mensen zich bevrijd voelden door de wisseling van de wacht, was het niet meer dan dat - oude wijn in nieuwe zakken. Een revolutie op zijn tijd kan purgerend werken, en soms krijgen de mensen het daarna met name materieel beter, maar in wezen verandert er niets. Niet zelden ontpopt de nieuwe leider zich na verloop van tijd als de volgende dictator. Hij zal, als hij iets heeft geleerd van de geschiedenis, niet dezelfde fouten maken als de verdreven despoot, maar hij zal weer geheel andere en misschien wel nieuwe fouten maken. Deze herhaling van zetten hangt samen met het uitgangspunt voor machtswisselingen of revoluties. Dat uitgangspunt is pijn - in welke vorm dan ook. Wie gepijnigd is, is angstig en kan vervolgens alleen nog maar uit woede reageren. Het is dan alsof een ziekte wordt bestreden met een andere besmetting. De voormalige leider was een zieke geest, maar de mensen waren dat ook - angstig, gepijnigd, woedend. Dat wordt nog maar weer eens duidelijk doordat de mensen al gauw achter een nieuwe leider aanlopen en zich na de machtswisseling snel terugtrekken in de kudde. Zo houdt de maatschappij zich op een laag evolutionair niveau in stand, een continu cyclisch hergebruik van de pikorde waarbinnen men weliswaar kan stijgen en dalen, maar waarin men altijd moet gehoorzamen aan de leider, de leiding - het maakt niet veel uit binnen welk staatssysteem.

De pogingen om de mens te emanciperen en los te maken van tirannie hebben zich door de gehele geschiedenis heen meerdere malen voorgedaan. Tot ver in het huidige tijdperk is gepoogd dat te doen vanuit de religie. Dat is niet zo vreemd, omdat het leven religie was. Voor de gewone mensen was het leven hetzelfde als religie, in een wereld waarin het vinden van rationele verklaringen van verschijnselen eerder uitzondering dan regel was. Het woord van de geestelijk leider was patriarchale wet, of hij het volgens objectieve maatstaven nu juist had of niet. Ondanks zich opstapelende bewijzen van het tegendeel bleef de zon nog heel lang om de aarde draaien - zelfs in het heden zeggen we nog dat de zon opkomt, of ondergaat zo men wil. Religie doordrong het hele leven, men wist niet anders en emanciperende bewegingen bewogen zich dan ook binnen de context van religie. Het is overigens zeer aannemelijk dat Jezus van Nazareth een veel belangrijker revolutionair geestelijk leidsman was dan wat de meesten van zijn discipelen hebben begrepen en wat er in het Nieuwe Testament van zijn leer is overgebleven, en het is even aannemelijk dat dit ook geldt voor de overleveringen van Mohammed van Mekka, vrede zij met hem voegen Moslims altijd toe aan zijn naam. Kortom, de emanciperende werking van de denkbeelden van geïnspireerde denkers als Jezus en Mohammed kon alleen plaatsvinden binnen het kader van de gezagsverhoudingen die een religie met zich meebrengt, waarin God de hoogste baas is. Dat geldt evenzo voor het Hindoeïsme waarbinnen Krishna zichzelf tot hoogste verheft. Dat vernieuwing alleen kon plaatsvinden binnen de bestaande -religieuze-kaders betekende dat de emancipatie van de gewone man of de groep waartoe hij behoort slechts een modificatie van het oude kon zijn en geen wezenlijke verandering tot stand bracht. Aan het fundamentele mankement dat religie, zoals elk hiërarchisch systeem, met zich meebrengt, werd niets veranderd. Hoe verder de leefregels, geboden en verboden ook werden bijgeschaafd en genuanceerd, het bleven opgelegde regels die een mens in zijn vrijheid beperkten en die hem in zijn denken in een bepaalde richting stuurden.

De periode die aanbrak met het ontluiken van het rationalisme bracht geen werkelijke verlichting. Het geloof sloeg om in antigeloof en ontaardde niet zelden in een enggeestige vorm van materialisme. Filosofen brachten denkbeelden naar voren, waarbij zij zich al of niet verholen afzetten tegen het geloof, vooral de Christelijke kerk, en burgerlijkheid. Of men nu Schopenhauer, Nietzsche of Sartre leest -zie ook boek 5-, het afzetten tegen de oude religieuze maatschappij is een drijfveer voor hun vernieuwend genoemde denkbeelden. Schopenhauer zweemde richting Boeddhisme, Nietzsche creëerde een fictieve

Schopenhauer

Nietzsche

Sartre

aartsmens²² en Sartre liet de mens zien dat hij een gevangene is van het bestaan. Deze en andere filosofen waren ondanks hun streven nog niet los van hun maatschappelijke context, die net als in de religieuze tijd gebaseerd was op hiërarchische verhoudingen - de ontkenning daarvan is in zekere zin een bevestiging ervan. Zodra echter de vaste geordende verhoudingen onderuit werden gehaald, zag men -het begin- van individuele bevrijding. In de jaren zestig van de twintigste eeuw ontstond een beweging die de hippiebeweging werd genoemd, hoewel het geen beweging was in de traditionele zin - er was geen organisatie en geen leiding. Die hippiebeweging stond persoonlijke bevrijding voor door de bestaande versteende machtsverhoudingen te bekritisieren, vaak door die te ridiculiseren. Deze beweging bloedde prompt dood, enerzijds omdat jeugd opgroeit en er brood op de plank van de volwassenheid moest komen, anderzijds omdat de persoonlijke speelruimte omsloeg in het ik-tijdperk en geïsoleerde individuen nu eenmaal makkelijke slachtoffers zijn van met name de commercie - je was alleen maar hip en trendy wanneer je die muziek kocht en dat jurkje droeg. De hippiebeweging creëerde zich geen diepere basis dan het protest waar het uit voortkwam en protest is net als revolutie nooit een basis voor emancipatie. Overmatig drugsgebruik heeft een hoop aanvullende schade aangericht. Pogingen om

de hippiebeweging nieuw leven in te blazen ontredderde in semireligieuze bewegingen als de New Age beweging en een herrezen modern Gnosticisme. De mens had echter ondertussen al een nieuwe God, het geld van de commercie en de zelfbevrediging van het eigen ik - de welvaartsmaatschappij. Het moment waarop de mens, door een dieper bewustzijn van wat individuele ontplooiing is, een stap op de geestelijke evolutionaire weg had kunnen maken, werd het begrip jeugdcultuur vakkundig verpakt en van een wulpse strik voorzien, en elke volgende generatie vet te mesten jonge ganzen door de strot geduwd - in de westerse wereld was religie op sterven na dood en werd het vervangen door de dienstbaarheid aan het commercialisme.

²²⁾ Zie noot 11 bij "Nietzsche, de man die God vermoordde" in Boek 5

De opkomst van fanatieke religiositeit vaak vergezeld van extreme intimidatie is een vanzelfsprekende reactie op een wereld die in toenemende mate de oude waarden loslaat en materialistischer wordt. Deze reactie was niet voorbehouden aan landen met de laatste godsdienst - de landen waarin men zich bedreigd voelde door de sluipend toenemende verwestering in een wereld die wordt gedomineerd door het grootgeldbezit. Fanatieke religiositeit werd ook waargenomen in de westerse landen zelf in een toenemende hang naar gemeenschappen waar men onder ons was en men de godsdienst kon beleven zoals het door de voorvaderen werd beleefd. De hang naar het verleden is nooit een oplossing in een wereld die zich ontwikkelt. Een fundamentalistische hang naar de zekerheden en regels van vroeger is altijd gedoemd te mislukken, omdat 'de tijd' zich niet laat terugdraaien. Bovendien is de tijd van de dogmatische religieuze hoofdstroom niet zonder reden voorbij gegaan, of voorbij aan het gaan. Na de tijd van het neerhalen van de seculiere heersers, werd de bestaansgrond voor de religieuze despotten dunner en dunner, totdat ook zij door het ijs zakten. Toen de mensen ontdekten dat zij zichzelf konden regeren in een democratisch -genoemd-systeem, verviel na verloop van tijd ook de schroom het godshuis te verlaten en zelf in "iets" te gaan geloven. Dat het vreedrijk nog niet is gevestigd op aarde na het grotendeels verdwijnen van de potentaten, heeft niets te maken met de ontstentenis van de Messias, of zijn wederkomst zoals velen menen, noch met de absentie van Viracocha of het uitblijven van de terugkomst van Koning Arthur. Het is de mens zelf die een ontwikkeling moet doormaken, voordat de vrede uitbreekt.

De ontwenningkliniek

De meeste mensen zijn niet gewend aan autonoom denken, maar zijn gewend aan het volgen van wat hen wordt voorgehouden als wenselijk of vereist - het zit bij mensen in de genen. De mens als dier is gewend aan het functioneren binnen een pikorde en de mens als mens heeft al duizenden jaren niets anders meegemaakt. Het zou wel eens letterlijk in de genen kunnen zitten, want het is een bekend fenomeen dat omgevingsfactoren of vast aangeleerde gewoonten na verloop van lange tijd deel gaan uitmaken van het overerfbaar materiaal. Er zijn genetici die denken dat evolutie niet alleen via spontane mutaties verloopt, maar ook door ingesleten patronen of verworven eigenschappen die noodzakelijk bleken voor het overleven. Van de ontwikkeling van spraak en het fysieke vermogen te kunnen spreken wordt aangenomen dat het een ontwikkeling is die niet uit een spontane mutatie is ontstaan, maar

uit een capaciteit die voordelig bleek binnen een overlevingsstrategie. Dit om te demonstreren dat het vermogen autonoom te kunnen nadenken geen luxe is voorbehouden aan intellectuelen, maar een noodzakelijk capaciteit in ieder mens die niet verloren mag gaan wil de mens nog een tijd overleven op deze planeet. Het is daarom noodzakelijk dat na het verdwijnen van de patriarchen -en evenzo de matriarchen- de mensen zich niet meer laten inpalmen door hun plaatsvervangers, maar zichzelf een ontwenningsskuur voorschrijven.

De meeste mensen zijn niet gewend aan autonoom denken, niet omdat ze het niet kunnen, maar omdat zij daarin worden ontmoedigd of tegengewerkt - het is de autoriteit die voor hen denkt en de mensen moeten de conclusies van de veelal geleerde heren accepteren. De gewone mensen mogen niet zelfstandig nadenken, want zij hebben daar niet voor gestudeerd - daar heb jij toch geen verstand van. Ze worden geridiculiseerd wanneer zij dat wel proberen en teruggeschopt in hun schulp. Hun onbeantwoorde verlangens worden na een doorwrochte wisseltruc gestild met geld en consumptiegoederen - waar ze overigens hard voor moeten werken. De wisseltruc wordt zorgvuldig voorbereid en uitgevoerd in het onderwijs en onderhouden en voortgezet in reclames, films en op televisie. De autoriteiten zelf -seculier en religieus- hoeven niet eens meer zoveel te doen tegen de tijd dat een mens volwassen is geworden, omdat de 'volwassen' mens de autoriteit tot deel van zijn leven heeft gemaakt, een deel van zijn gedachtewereld. En een oorlog op zijn tijd -of de dreiging van een oorlog- houdt de mensen angstig en loyaal aan het gezag. Het is precies de angst en de wens bedreigingen te vermijden die de mens binnen de kudde brengt. De realisatie kwetsbaar te zijn produceert de angst als de eenling buiten de kudde staat. De mensen die beseffen dat zij de complicaties van het eenzame bestaan vermijden -en dat weet iedereen van zichzelf diep van binnen-, beseffen ook dat zij binnen de massa eenzaam kunnen zijn en dat er ook binnen de massa geen garantie is op bescherming - de kudde gooit zijn 'zwakke broeders' meedogenloos voor de leeuwen. Het is de herkenning van diep gewortelde angst -de vrees voor het bestaan en de angst voor de dood- waar een mens het best kan starten met zijn ontwenningsskuur. Een ontwenningsskuur waarvoor geen recept bestaat -geen geboden en geen verboden-, maar waarvan de bereidingswijze door iedereen is te vinden.

De evolutie die is

Een mens zal er aan moeten wennen autonoom te denken, als hij geen speelbal meer wil zijn van krachten buiten hem - menselijke krachten.

Wil een mens aan het einde van zijn leven niet met een reeks onbeantwoorde vragen blijven zitten en zich dan afvragen wat voor een zin het allemaal had, dan moet hij bereid zijn om nu zijn geloof in de waarheden van andere mensen in te trekken. Er is geen andere weg dan de weg van het zelf doen, het zelf uitvinden van de waarheid, het zelf uitvinden van wie je bent. Er komt niemand nederdalen om jou de waarheid te vertellen, sterker, pas als je zelf je zoektocht bent begonnen daalt de waarheid in je neder - er ontstaat dan een bewustzijn die verder gaat dan dit universum. Dit klinkt behoorlijk zweverig, maar dat is het niet. Immers, wie zichzelf ontdekt ziet ook zijn plaats in het geheel. Van de uitvinding van jezelf wordt je weliswaar geen supermens of een übermensch, want je twijfels blijven bestaan. Maar je fundamenten staan stevig in de aarde, je voeten staan koersvast op de weg waarop je loopt, ook al kronkelt en klimt die nog zo. Maar voordat je bij het eindpunt komt, begint alles met ontwennen van de vaste patronen die je in het leven hebt, het stellen van vragen bij wat je altijd voor zoete koek hebt aangenomen. Dat is vrijwel altijd een langzaam proces van tot besef komen en ieder doet dat op zijn eigen manier. Niemand kan je daarbij helpen, sterker, het is niet echt verstandig je daarbij te laten helpen of je ontwenningverschijnselen met anderen te bespreken. Bovendien, je woorden zijn zelden tekenen van voortgaande ontwenning en groei, alleen je daden. De tastbare wereld is alleen gebaat bij daden. Zoals een alcoholist wel kan zeggen dat hij progressie maakt, maar alleen het in de werkelijkheid niet gebruiken echt telt. Een misschien aanstootgevende vergelijking, maar wel een die niet mank gaat. Een mens die de waarheid wil ontdekken, zijn aandeel in de waarheid, zal eerst zichzelf opnieuw moeten ontdekken.

Sübermensch?

Dit boek is geen psychologisch handboek, en evenmin is het een handleiding voor het spiritueel leven. Noch claimt het de enig vindbare waarheid te bevatten. Het bevat alleen woorden van bemoediging. Wellicht woorden van houvast voor mensen die zoeken, voor mensen die zich realiseren dat er meer moet zijn dan de dagelijkse gang van zaken, de dagelijkse sleur, of denken dat er wel "iets" moet en er geen idee van hebben wat. En hopelijk ook een por voor mensen die zich nog helemaal van niets bewust zijn. Elk mens heeft een goed stel hersenen gekregen. Elk mens, van hoog tot laag, wordt murw geslagen in zijn opvoeding, zijn schooltijd en in werktijd. Murw gemaakt met de theorieën van mensen die al honderden jaren dood zijn, misbruikt door hen die deze theorieën

goed kunnen gebruiken om hun eigen macht te vestigen. Opnieuw een revolutie om de harteloze machthebber een kopje kleiner te maken, het is als het paard achter de wagen spannen - er komt gewoon weer een nieuwe machthebber. Er is daarom geen plaats meer voor revolutie in een samenleving van mensen die zelf nadenken, maar alleen evolutie, groei, naar een samenleving van mensen die niet meer angstig zijn. Mensen die door het ontbreken van hun angst voor het bestaan en de dood niet meer gemanipuleerd kunnen worden. Mensen die hun volle verstandelijke vermogen gebruiken, ook al kost dat nog zoveel energie, die gebaseerd op de door hen gevonden waarheid zich realiseren dat elke persoonlijke waarheid een deel van een grotere waarheid is. De ene waarheid die geen spiritueel dogma is, geen psychologisch basisprincipe, geen politiek uitgangspunt, geen filosofische stelling, geen natuurkundige theorie van het algehele, niets van deze verkokerde doctrines. De ene waarheid krijgt steeds meer gestalte wanneer steeds meer mensen zich na hun ontwenning genezen kunnen verklaren. Mensen die hun problemen oplossen in plaats van die over de schutting te gooien en daarmee een ander te schaden. Mensen die niet meer in dichotomieën denken, zoals goed en kwaad, maar de eindeloze schakering kunnen zien. Het is werkelijk mogelijk zodra een mens de analytische capaciteiten gebruikt die evolutionair aan hem gegeven zijn. Het is het vermogen van elke man in de straat, van stratenmaker tot en met de professor en de generaal.

Een evolutie kan niet van bovenaf worden opgelegd, noch gewapenderhand worden gerealiseerd. Evolutie is groei van onderop en zal daarom geleidelijk zijn. Waar revolutie het domein is van een bepaalde politiek filosofische richting, is evolutie van iedereen. Waar het moreel besef doorgaans wordt bijgebracht door geestelijken, ethici, filosofen en gelijkhebbers in het algemeen, is evolutie van iedereen. De groei zal zijn groeistuipen kennen, net zoals ieder mens moeilijke momenten zal hebben in zijn ontwenning en op zijn verdere weg. Het zijn echter groeipijnen die niet het gevolg zijn van het zinloos protest tegen de heerser, maar uitglijers op weg naar het eigen doel, de genezing van het zelf - dat blijft de leidraad. De heerser heeft geen vat op dit persoonlijk groeien, hij heeft er geen controle over, terwijl hij op den duur zal merken dat hij overbodig is geworden - als iedereen kan ook de heerser groeien. En als er dan toch een moreel richtsnoer moet zijn, dan is het waarschijnlijk niet de andere wang toe keren, onderdanigheid aan de schepper betonen, of in liefdevolle toewijding opgaan in het al. Dan is het waarschijnlijk het afzien van overal het eigen voordeel in te zoeken, want dat levert altijd voor iemand anders een nadeel op. Ga gewoon door met waar je mee bezig was en gaandeweg zul je merken dat je zelf

daar verandering in wilt aanbrengen. Waar dat uit bestaat bepaal je zelf, hoe ver dat gaat bepaal je zelf en niemand zal je daarin beoordelen, behalve jijzelf - als het al een oordeel is.

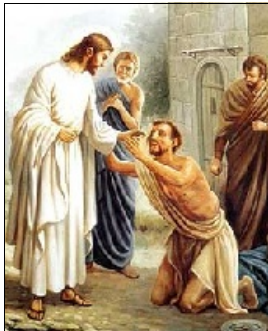
Over katten en honden

In een vorig leven, of eigenlijk wel twee, stond ik met mijn voeten in de modder of met de bezem in mijn handen het gewone werk te doen als een radertje in een enorm uurwerk. Pas later ging ik studeren en werd ik leraar -van het goeie soort, hoop ik- en weer later werd ik een halve filosoof die achter de groen gekroonde bomen in zijn voortuin op de eerste verdieping van zijn huis zijn boeken schreef - of nog steeds schrijft eigenlijk. Zo geef ik uitdrukking aan de levensfasen volgens het Hindoeïsme, hoewel ik nooit een Hindoe ben geweest. Na over de aarde te hebben gezworven herinner ik mij nu vooral de grote gastvrijheid van de mensen, overal. Een schakende eenzame man in Teheran die mijn reisgenoot en mij uitnodigde in zijn tamelijk luxe appartement - we hebben er bijna een week gelogeed. De stoep van een kleine hut waar we uit de wind mochten slapen ergens op de uitgestrekte hoogvlakte van Afghanistan en de zoete sterke thee die we de volgende ochtend vroeg kregen. En ook de krioelende drukte in Caïro op de laatste avond voor de laatste dag van de Ramadan, wanneer de mensen nieuwe kleren kopen -in ieder geval voor de kinderen- en de voorbereidingen voor Id al Fitr, het Suikerfeest, naar het hoogtepunt lopen. Mensen in Schotland die mij via via kenden en die mij in hun huis hebben ontvangen - we zijn nu al jaren goede vrienden. Wat zijn mensen geweldig en wat ben ik bevoorrecht en gelukkig een mens te zijn. De gemeenschapszin en de gastvrijheid zonder bla bla die je volgens mij nergens, nergens in Laniakea tegenkomt -of misschien op Kepler186f-, laat staan in de rest van het uitgestrekte universum - ik heb daar althans nog nooit iets over gehoord. Zo moet het leven eeuwig zijn, zonder de leiders die belasting heffen en je de oorlog insturen.

In de tijd voordat ik me realiseerde dat je je hersens moet gebruiken om iets van het leven te maken, heb ik een half leven -zo voelt het- zonder enige opleiding op de werkvloer gestaan. De mensen zoals in Teheran, tussen Kandahar en Kaboel, in Caïro en nabij Edinburgh maakte ik mee in mij directe omgeving, op mijn werk. Hoe ik ze zag opflakkeren wanneer zie iets deden waar hun hart in lag, zo zag ik hun ogen doven als ze naar

hun baas moesten om de dagelijkse kost te verdienen. Het opvolgen van opdrachten van de chef die zijn instructies kreeg van het management die het beleid moesten uitvoeren van de directie aangestuurd door de commissarissen in de raad van bestuur in opdracht van de grootgeldbezitters. Sommige murw geslagenen konden nog warm lopen wanneer er verkiezingen op komst waren, maar de meesten vonden dat het niet uitmaakte of je nu door de hond of door de kat werd gebeten. Velen -ik herinner mij de meesten- keken me tijdens de schaft met holle ogen aan, dezelfde blik waarmee ze 's avonds naar de televisie keken. In het weekeinde bedronken een groot aantal zich, of blowden zich suf, en lieten zo weer duizenden hersencellen afsterven. Zo moet niet het leven eeuwig zijn, met leiders die belasting heffen en je de oorlog insturen.

Is het dan allemaal de schuld van de leiders? Moet er maar weer een revolutie komen waarbij er koppen gaan rollen? De mensen met de holle ogen hebben gelijk, het maakt niet uit wie er aan de leiding staat. Zelfs de mensen van het grote geld, de mensen die het systeem aanzwengelen, handelen in opdracht. In opdracht van wie weet niemand, maar het is een sterke drang. Niemand kan aan die drang ontkomen, hoewel tallozen het hebben geprobeerd. De een is boven op een berg gaan zitten en anderen in een klooster. Weer anderen geselen zich of geselen juist anderen, bijvoorbeeld omdat zij goddeloos zijn. Tot nu toe heeft niets geholpen en het ziet er niet naar uit dat iets ooit zal gaan helpen. Het achterliggend principe achter alles is namelijk onderdrukking, onderdrukking op alle niveaus en in alle betekenissen. Het onderdrukken van lust en zonde, het onderdrukken van de anderen die niet zo zijn als jij, en in ieder geval het onderdrukken van de zwakken -die zijn het

gemakkelijkst te pakken-. Pijn lijden en pijn uitdelen is het leidend principe in de wereld. Mensen delen pijn uit wanneer zij hun onmacht in macht willen omzetten - daarbij berokkenen ze pijn. Mensen hebben de sterke neiging om anderen van hun pijn de schuld te geven en hopen dat ook de oplossing van buiten komt - of de verlossing van boven. Met andere woorden, mensen die nooit serieus in de spiegel kijken worden ziek.

Wie pijn lijdt is ziek en moet verzorgd worden.

Wie pijn lijdt moet genezen, maar niet door een kuur van buitenaf. De enige therapie die alle pijn wegneemt is de therapie die je zelf opstelt, de kuur van binnenuit. Spullen kopen om het holle gevoel in jezelf op te vullen, helpt niet of maar zeer tijdelijk. Je geniet het meest van het leven, ook van de materiële geneugten, wanneer je eerst eens goed in

de spiegel kijkt en je hoofd op orde brengt. Zoek daarna de verbinding tussen je hoofd en je hart, en als op den duur alles klopt, kun je jezelf genezen verklaren, want je bent dan een mens in evenwicht met zichzelf en daardoor met de anderen.

Het is niet echt zinvol om een ander de wet voor te schrijven, omdat je op die manier alleen maar je pijn exporteert. Schrijf niemand de wet voor, behalve jezelf je eigen wet. Wees uiterst kritisch op jezelf voor jezelf - zit niet bij de pakken neer, want wie scherp is voor zichzelf komt er uiteindelijk altijd, altijd. Niemand controleert je zelfkritiek -dat geeft je alle tijd- en deel je zelfkritiek met niemand - want wie dat wil weten, wil ook macht over jou. Hoe meer je leert van je zelfkritiek, hoe mooier de wereld wordt en hoe meer je de wereld iets moois kan geven - om te beginnen jezelf. Het zijn je daden die tellen, niet je mooie woorden. Geniet vooral van het leven, van wat je hebt en wie je bent, drink je biertjes of laat die juist staan - wat je wil.